

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป

บทที่ 1 ความสำคัญและความหมายของกฎหมาย

ลักษณะของกฎหมาย

พ.ต.ท.สาธิต ชวะโนทัย

ความสำคัญของกฎหมาย

- รับรอง **คุ้มครองสิทธิ** และก่อให้เกิด**หน้าที่**ของบุคคล
- **สิทธิ**
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ **124/2487** วางหลักว่า **สิทธิ** หมายถึง ประโยชน์อันบุคคลเขามีอยู่และบุคคลอื่นมีหน้าที่ต้องเคารพ คือ เป็นประโยชน์ที่ได้รับการคุ้มครองและรับรองโดยกฎหมาย
- **สิทธิ** หมายถึง อำนาจอันชอบธรรมที่บุคคลสามารถใช้อยู่ต่อผู้อื่นเพื่อคุ้มครองหรือรักษาผลประโยชน์ของบุคคลนั้น
- **หน้าที่**
- หมายถึง ความชอบธรรมในลักษณะเป็นความผูกพันให้บุคคลตกอยู่ในสถานะจะต้องกระทำหรืองดเว้นกระทำการหรือยอมให้เขากระทำการเพื่อให้เป็นไปตามผลประโยชน์อันชอบธรรมของบุคคลซึ่งเป็นผู้ทรงสิทธิ

ความสำคัญของกฎหมาย

- **สิทธิ** หมายถึง ประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้
- ๑.สิทธิในส่วนบุคคล
- ๒.สิทธิในทรัพย์สิน
- ๓.สิทธิในครอบครัว
- ๔.สิทธิในทางการเมือง

ความสำคัญของกฎหมาย

- บุคคลจะแก้ตัวว่าไม่รู้กฎหมาย เพื่อให้พ้นจากความรับผิดทางอาญาไม่ได้
- “ความไม่รู้กฎหมายไม่เป็นข้อแก้ตัว”
- ปอ.มาตรา ๖๔
- “บุคคลจะแก้ตัวว่าไม่รู้กฎหมายเพื่อให้พ้นจากความรับผิดในทางอาญาไม่ได้ แต่ถ้าศาลเห็นว่า ตามสภาพและพฤติการณ์ ผู้กระทำความผิดอาจจะไม่ว่ากฎหมายบัญญัติว่าการกระทำนั้นเป็นความผิด ศาลอาจอนุญาตให้แสดงพยานหลักฐานต่อศาล และถ้าศาลเชื่อว่า ผู้กระทำไม่รู้ว่ากฎหมายบัญญัติไว้เช่นนั้นศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้”

สำนักแนวความคิดทางกฎหมาย (SCHOOL OF LEGAL THOUGHT)

- หมายถึง แนวความคิดหรือทฤษฎีทางกฎหมายของนักปราชญ์ทางกฎหมายในแต่ละยุคแต่ละสมัยที่มีความคิดเห็นตรงกัน ซึ่งมีอิทธิพลและสามารถอธิบายให้ความหมายต่อระบบกฎหมายหรือหลักกฎหมายต่างๆได้ ทั้งนี้ สำนักแนวความคิดทางกฎหมายที่สำคัญ ได้แก่
 - 1.สำนักกฎหมายฝ่ายธรรมชาติ(**Natural Law School**)
 - 2.สำนักกฎหมายฝ่ายบ้านเมือง (**Legal Positivism**)
 - 3.สำนักความคิดกฎหมายฝ่ายประวัติศาสตร์ (**Historical School**)

1. สำนักกฎหมายฝ่ายธรรมชาติ (NATURAL LAW SCHOOL)

- แนวความคิดสำนักกฎหมายธรรมชาติเริ่มต้นในสมัยกรีกโบราณ ซึ่งในช่วงแรกเป็นแนวความคิดที่ค่อนข้างมีความเป็นนามธรรม โดยมีความเชื่อว่า มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติและจักรวาล กฎเกณฑ์ต่างๆ เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของเหตุผลที่มนุษย์มีอยู่โดยธรรมชาติ
- แนวความคิดสำนักกฎหมายธรรมชาติได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จากยุคกรีกโบราณ สู่ยุคโรมัน ยุคศาสนจักร และยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ ซึ่งแนวความคิดกฎหมายธรรมชาติได้เริ่มมีความเป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยมีการพัฒนาจากเรื่องธรรมชาติของมนุษย์ไปสู่เรื่องสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ โดยให้ความสำคัญกับหลักเรื่องความเสมอภาค และสัญญาประชาคม จนนำไปสู่แนวคิดการต่อต้านการใช้อำนาจรัฐเกินขอบเขตของผู้ปกครอง ซึ่งถือว่าเป็นสิทธิอันชอบธรรมตามธรรมชาติของมนุษย์
- แนวความคิดของสำนักกฎหมายธรรมชาติ ซึ่งถือว่ามีอิทธิพลต่อการบัญญัติกฎหมาย คือ การบัญญัติกฎหมายนั้น ต้องเป็นการบัญญัติตามเหตุผลตามธรรมชาติ ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานในการปกป้องสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์

2. สำนักกฎหมายฝ่ายบ้านเมือง (LEGAL POSITIVISM)

- แนวความคิดสำนักกฎหมายฝ่ายบ้านเมือง เริ่มมีความชัดเจนในยุครัฐชาติ (**Nation**) สมัยใหม่ ซึ่งรัฐจำเป็นต้องมีระบบกฎหมายที่ชัดเจนแน่นอน เพื่อสร้างความชอบธรรมอย่างเด็ดขาดในการตรากฎเกณฑ์ต่างๆ ขึ้น
- สำนักกฎหมายฝ่ายบ้านเมือง มีความเชื่อว่า การบัญญัติกฎหมายเป็นไปตามเจตจำนงของรัฐาธิปัตย์ ซึ่งเป็นกฎหมายของรัฐที่สมบูรณ์ไม่ต้องคำนึงว่าขัดกับกฎหมายธรรมชาติหรือไม่ กฎหมายเป็นเรื่องของเจตจำนง ไม่ใช่เรื่องของเหตุผลเพียงอย่างเดียว
- แนวความคิดของสำนักกฎหมายฝ่ายบ้านเมือง ซึ่งเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายมาจากแนวความคิดของจอห์น ออสติน (**John Austin**) ซึ่งเห็นว่า กฎหมายที่แท้จริงเป็นเรื่องของคำสั่ง โดยกฎหมายคือคำสั่งคำบัญชาของรัฐาธิปัตย์ ซึ่งสั่งแก่ราษฎรทั้งหลาย ถ้าผู้ใดไม่ปฏิบัติตาม ผู้นั้นต้องรับโทษ

3. สำนักความคิดกฎหมายฝ่ายประวัติศาสตร์ (HISTORICAL SCHOOL)

- สำนักความคิดกฎหมายฝ่ายประวัติศาสตร์ มีความเชื่อว่า แท้จริงแล้วกฎหมายไม่ได้เป็นเพียงเรื่องของเหตุผลเพียงอย่างเดียว แต่ยังรวมไปด้วยเรื่องของวัฒนธรรม ความรู้สึกร่วมกัน ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชนชาตินั้นๆ ซึ่งอารมณ์ความรู้สึกทางจิตใจของคนแต่ละชาติมีความแตกต่างกัน ซึ่งอารมณ์ความรู้สึกของชนในชาติ คือ “จิตวิญญาณประชาชาติ” ซึ่งเห็นได้จากกฎหมายประเพณีของคนแต่ละชาติ
- สำนักความคิดกฎหมายฝ่ายประวัติศาสตร์ เห็นว่า กฎหมายเกิดจากจิตวิญญาณประชาชาติ ซึ่งเป็นวิวัฒนาการของชนแต่ละชาติ ซึ่งเริ่มจากศีลธรรม จารีตประเพณีของแต่ละชาติที่มีความแตกต่างกัน ดังนั้นกฎหมายของแต่ละชาติจึงมีความแตกต่างไปตามประวัติศาสตร์ของแต่ละชาติ โดยมีจารีตประเพณีของแต่ละชาติเป็นพื้นฐานที่สำคัญ
- แนวความคิดของสำนักกฎหมายฝ่ายประวัติศาสตร์มีอิทธิพลต่อการสร้างกระแสความตื่นตัวเกี่ยวกับการศึกษากฎหมายประเพณีและประวัติศาสตร์ทางกฎหมายของแต่ละประเทศ

ความหมายของกฎหมาย

- **พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ พ.ศ. 2530** : กฎหมาย คือ บทบัญญัติซึ่งผู้มีอำนาจสูงสุดในประเทศได้ตราขึ้นไว้ เพื่อใช้ในการบริหารกิจการบ้านเมืองและบังคับบุคคล ผู้ใดฝ่าฝืนต้องได้รับโทษหรือต้องถูกบังคับให้ปฏิบัติตาม
- **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**: กฎหมาย คือ กฎที่สถาบันหรือผู้มีอำนาจสูงสุดในรัฐตราขึ้นหรือที่เกิดขึ้นจากจารีตประเพณีอันเป็นที่ยอมรับนับถือ เพื่อใช้ในการบริหารประเทศ เพื่อใช้บังคับบุคคลให้ปฏิบัติตาม หรือเพื่อกำหนดระเบียบแห่งความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหรือระหว่างบุคคลกับรัฐ
- **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554**: กฎหมาย หมายถึง “กฎเกณฑ์ที่ผู้มีอำนาจตราขึ้นเพื่อใช้บังคับบุคคลให้ปฏิบัติตาม เป็นการทั่วไป ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามย่อมได้รับผลร้าย กฎหมายอาจตราขึ้นเพื่อกำหนดระเบียบแห่งความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหรือระหว่างบุคคลกับรัฐ หรือเพื่อใช้ในการบริหารประเทศ กฎหมายอาจเกิดจากจารีตประเพณีอันเป็นที่ยอมรับนับถือกันก็ได้”

ความหมายของกฎหมาย

- **พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์:** กฎหมาย คือ คำสั่งทั้งหลายของผู้ปกครองว่าการแผ่นดินต่อราษฎรทั้งหลาย เมื่อไม่ทำตามแล้ว ตามธรรมดาต้องรับโทษ
- **หลวงจํารูญเนติศาสตร์:** กฎหมายได้แก่ กฎข้อบังคับว่าด้วยการปฏิบัติซึ่งผู้มีอำนาจของประเทศได้บัญญัติขึ้นและบังคับให้ผู้ที่อยู่ในสังกัดของประเทศนั้นถือปฏิบัติตาม
- **ศ.ดร.หยุด แสงอุทัย :** กฎหมาย ได้แก่ ข้อบังคับของรัฐซึ่งกำหนดความประพฤติของมนุษย์ ถ้าฝ่าฝืน จะได้รับผลร้ายหรือถูกลงโทษ
- **สรุป กฎหมาย** หมายถึง กฎเกณฑ์ข้อบังคับที่กำหนดความประพฤติของบุคคลให้ต้องปฏิบัติตาม หากฝ่าฝืนจะได้รับผลร้ายที่เป็นสภาพบังคับโดยเจ้าหน้าที่ในระบบกฎหมาย”

ลักษณะของกฎหมายโดยหลักทั่วไป

- ๑.กฎหมายต้องมีลักษณะเป็นกฎเกณฑ์
- หมายความว่า กฎหมายต้องเป็นข้อบังคับซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ที่เป็นมาตรฐานแน่นอน สามารถใช้วัดและใช้กำหนดความประพฤติของสมาชิกในสังคมว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด สิ่งใดทำได้สิ่งใดทำไม่ได้
- ๒.กฎหมายต้องกำหนดควบคุมความประพฤติของบุคคล
- ความประพฤติ หมายถึง การเคลื่อนไหว หรือไม่เคลื่อนไหวร่างกายภายใต้การควบคุมของจิตใจ
- บุคคล หมายถึง บุคคลธรรมดา/นิติบุคคล
- กฎหมายไม่กำหนดควบคุมความประพฤติของสัตว์ สิ่งของ

ลักษณะของกฎหมายโดยหลักทั่วไป

- ๓.กฎหมายต้องมีสภาพบังคับ
- ในกรณีที่มีการฝ่าฝืนข้อกำหนดของกฎเกณฑ์ กฎหมายต้องมีสภาพบังคับทั้งทางแพ่งและทางอาญา สภาพบังคับทางอาญา คือโทษ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ ริบทรัพย์สิน ส่วนสภาพบังคับทางแพ่ง ค่าสินไหมทดแทน โฆษะฯลฯ
- ๔.กฎหมายต้องมีกระบวนการบังคับใช้ที่เป็นกิจจะลักษณะ
- การบังคับใช้กฎหมายต้องกระทำโดยรัฐ โดยรัฐจะสร้างองค์กรต่างๆ ทำหน้าที่เป็นกระบวนการยุติธรรมบังคับใช้กฎหมาย ทั้งในทางแพ่งและทางอาญา อาทิ ตำรวจ อัยการ ศาล ราชทัณฑ์ กรมบังคับคดี เป็นต้น

ลักษณะของกฎหมายตามรูปแบบที่ปรากฏ

- (๑) กฎหมายตามเนื้อความ
- (๒) กฎหมายตามแบบพิธี

ลักษณะของกฎหมายตามรูปแบบที่ปรากฏ

- (๑) กฎหมายตามเนื้อความ
- เป็นกฎหมายที่ออกโดยรัฐสภา มีเนื้อหาสาระในการกำหนดสิทธิ หน้าที่ ความรับผิดชอบแก่ประชาชน โดยเป็นการกำหนดให้บุคคลกระทำการ หรือไม่กระทำการ และหากฝ่าฝืนจะมีสภาพบังคับทั้งทางแพ่งและทางอาญา อาทิ ประมวลกฎหมายอาญา , ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ , พ.ร.บ.ที่มีโทษทางอาญา เช่น พ.ร.บ.อาวุธปืน, พ.ร.บ.จราจรทางบก พ.ร.บ.ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

ตัวอย่าง กฎหมายตามเนื้อความ

- พระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิดดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืนพ.ศ. ๒๔๙๐
- **มาตรา ๗** ห้ามมิให้ผู้ใดทำ ซื่อ มี ใช้ สิ่ง หรือนำเข้า ซึ่งอาวุธปืนหรือเครื่องกระสุนปืน เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากนายทะเบียนท้องที่
- **มาตรา ๘ ทวิ** ห้ามมิให้ผู้ใดพาอาวุธปืนติดตัวไปในเมือง หมู่บ้าน หรือทางสาธารณะโดยไม่ได้รับใบอนุญาตให้มีอาวุธปืนติดตัว เว้นแต่เป็นกรณีที่ต้องมีติดตัวเมื่อมีเหตุจำเป็นและเร่งด่วนตามสมควรแก่พฤติการณ์
- **มาตรา ๗๒** ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๗ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสองหมื่นบาท
- **มาตรา ๗๒ ทวิ วรรคสอง** ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๘ ทวิ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ลักษณะของกฎหมายตามรูปแบบที่ปรากฏ

■ (๒) กฎหมายตามแบบพิธี

- เป็นกฎหมายที่ออกโดยรัฐสภา แต่ไม่มีเนื้อหาสาระกำหนดสิทธิหน้าที่ ความรับผิดชอบประชาชน แต่เป็นการมุ่งพิจารณาว่ากฎหมายนั้นๆ ได้บัญญัติโดยผ่านกระบวนการ หรือวิธีการบัญญัติกฎหมาย ตามที่กฎหมายนั้นๆ กำหนดให้อำนาจไว้ เช่น การตราพ.ร.บ. งบประมาณรายจ่ายประจำปี เป็นการบัญญัติกฎหมายตามรัฐธรรมนูญกำหนดไว้ , การตราพระราชกฤษฎีกาเปิด/ปิดสมัยประชุมสภา เป็นการบัญญัติกฎหมายตามรัฐธรรมนูญกำหนดไว้

ตัวอย่าง กฎหมายตามแบบพิธี

เล่ม ๑๓๘ ตอนที่ ๓๑ ก หน้า ๑
ราชกิจจานุเบกษา ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๔

พระราชกฤษฎีกา
เรียกประชุมรัฐสภาสมัยประชุมสามัญประจำปีครั้งที่หนึ่ง
พ.ศ. ๒๕๖๔

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ
พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว
ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๔
เป็นปีที่ ๖ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว
มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า
โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติให้ในปฐมนิเทศน์ให้มีสมัยประชุมสามัญของ
รัฐสภาสองสมัย ๆ หนึ่งให้มีกำหนดเวลาหนึ่งร้อยยี่สิบวัน โดยให้ถือวันที่มีการเรียกประชุมรัฐสภาเพื่อให้
สมาชิกได้มาประชุมเป็นครั้งแรกเป็นวันเริ่มสมัยประชุมสามัญประจำปีครั้งที่หนึ่ง และเนื่องจากได้มี
พระราชกฤษฎีกาเรียกประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๖๒ กำหนดให้มีการเรียกประชุมรัฐสภาเพื่อให้สมาชิก
ได้มาประชุมเป็นครั้งแรก โดยให้ถือเป็นวันเริ่มสมัยประชุมสามัญประจำปีครั้งที่หนึ่ง ตั้งแต่วันที่
๒๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๒ สมควรที่จะให้มีการเรียกประชุมรัฐสภาสมัยประชุมสามัญประจำปี
ครั้งที่หนึ่งสำหรับปี พ.ศ. ๒๕๖๔ ตั้งแต่วันที่ ๒๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๔ ตามความใน
มาตรา ๑๒๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

เล่ม ๑๓๘ ตอนที่ ๓๑ ก หน้า ๒
ราชกิจจานุเบกษา ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๔

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๒๑ มาตรา ๑๒๒ และมาตรา ๑๗๕ ของรัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทย จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชกฤษฎีกาเรียกประชุมรัฐสภา
สมัยประชุมสามัญประจำปีครั้งที่หนึ่ง ตั้งแต่วันที่ ๒๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๔

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา
นายกรัฐมนตรี

เล่ม ๑๓๗ ตอนพิเศษ ๕๘ ง หน้า ๑
ราชกิจจานุเบกษา ๒๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

ประกาศกระทรวงสาธารณสุข
เรื่อง ชื่อและอาการสำคัญของโรคติดต่ออันตราย (ฉบับที่ ๓)
พ.ศ. ๒๕๖๓

โดยที่เป็นการสมควรให้มีการประกาศให้โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19
(Coronavirus Disease 2019 (COVID-19)) เป็นโรคติดต่ออันตรายตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ
พ.ศ. ๒๕๕๘ เพื่อประโยชน์ในการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคติดต่ออันตราย

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๖ (๑) แห่งพระราชบัญญัติโรคติดต่อ
พ.ศ. ๒๕๕๘ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขโดยคำแนะนำของคณะกรรมการโรคติดต่อแห่งชาติ
จึงออกประกาศไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ประกาศนี้เรียกว่า “ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ชื่อและอาการสำคัญของ
โรคติดต่ออันตราย (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๓”

ข้อ ๒ ประกาศนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น (๑๔) ของข้อ ๑ แห่งประกาศกระทรวงสาธารณสุข
เรื่อง ชื่อและอาการสำคัญของโรคติดต่ออันตราย พ.ศ. ๒๕๕๙

“(๑๔) โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019
(COVID-19)) มีอาการไข้ ไอ เจ็บคอ หอบเหนื่อย หรือมีอาการของโรคปอดอักเสบ ในรายที่มีอาการรุนแรง
จะมีอาการระบบทางเดินหายใจล้มเหลว และอาจถึงขั้นเสียชีวิต”

ประกาศ ณ วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๓
อนุทิน ชาญวีรกูล
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข

วิวัฒนาการรูปแบบลักษณะของกฎหมาย

- วิวัฒนาการรูปแบบลักษณะของกฎหมาย ๓ ยุค
- ๑. ยุคกฎหมายชาวบ้าน
- ๒. ยุคกฎหมายของนักกฎหมาย
- ๓. ยุคกฎหมายเทคนิค

๑. ยุคกฎหมายชาวบ้าน

- ลักษณะของกฎหมายในยุคนี้ เป็นกฎเกณฑ์ความประพฤติที่ปรากฏออกมาในรูปของขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี หรือ กฎหมายประเพณี เป็นสิ่งที่ประพฤติปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอเป็นเวลานาน จนได้รับการยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง
- เป็นกฎเกณฑ์ประเพณีง่ายๆที่ปฏิบัติและตกทอดกันมาแต่โบราณ เรียกว่า “กฎหมายที่ดีของบรรพบุรุษ”
- ในยุคนี้นมนุษย์ยังไม่สามารถแยกว่าศีลธรรม ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี กับกฎหมายแตกต่างกันอย่างไร
- กฎเกณฑ์ต่างๆจึงเป็นเหตุผลธรรมดาของชาวบ้านสามัญชนทั่วไปที่ถือปฏิบัติมาและสามารถเข้าใจได้ จึงเรียกว่า “กฎหมายชาวบ้าน”

๒. ยุคกฎหมายนักกฎหมาย หรือหลักกฎหมาย

- ในยุคนี้มนุษย์เริ่มเห็นว่า กฎหมายเป็นกฎเกณฑ์อีกแบบหนึ่ง ซึ่งแตกต่างจากศีลธรรม และจารีตประเพณี กฎหมายกับศีลธรรม จารีตประเพณี เริ่มมีการแยกออกจากกันชัดเจนขึ้น
- โดยคนเริ่มเห็นว่า การที่มีคนละเมิดกฎเกณฑ์มีผลต่อคนโดยรวมในชุมชนหรือในสังคม จึงควรมีกระบวนการบังคับตามกฎเกณฑ์เพื่อให้เกิดความถูกต้องและเป็นธรรมต่อสังคมโดยรวม เรียกว่า “กระบวนการยุติธรรม”
- ขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม เริ่มจาก การพิจารณาชี้ขาดว่าใครถูกใครผิด (กระบวนการพิจารณาคดี) และ การลงโทษคนทำผิด (กระบวนการบังคับคดี)
- กระบวนการยุติธรรมที่ปฏิบัติมานาน นำไปสู่กฎเกณฑ์ที่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนชัดเจน เป็นกฎเกณฑ์ที่เกิดจากการใช้เหตุผลอย่างละเอียดรอบคอบ เป็นเหตุผลปรุงแต่งของนักกฎหมาย เรียกว่า “เหตุผลทางกฎหมาย”
- เป็นกฎเกณฑ์ต่างๆ มนุษย์ไม่สามารถ นึกคิดเข้าใจได้เอง จำเป็นจะต้องมีการเรียนรู้ จึงเกิดมีหลักกฎหมายขึ้น เช่น เรื่องอายุความ/การครอบครองปรปักษ์

๓. ยุคกฎหมายเทคนิค

- กฎหมายในยุคนี้เป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นมาเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะเจาะจงบางอย่าง ซึ่งไม่เกี่ยวกับศีลธรรม ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี และไม่เกี่ยวกับหลักกฎหมาย แต่เป็นเรื่องที่สังคมจำเป็นต้องกำหนดกฎเกณฑ์ขึ้นมา เพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าบางอย่าง เช่น กฎหมายจรรยา
- กฎหมายในยุคนี้จึงเป็นเหตุผลทางเทคนิค คือ เป็นเทคนิควิธีการที่จะทำอะไรบางอย่างให้เกิดผล หรือ วิธีการที่จะนำไปสู่ผลที่ต้องการในการแก้ไขปัญหาเฉพาะเรื่อง
- กฎหมายเทคนิคไม่มีหลักในทางศีลธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีหนุนอยู่เบื้องหลัง และไม่มีลักษณะบังคับตามธรรมชาติ ส่งผลให้ในหลายกรณีมีการละเมิดกฎหมายเทคนิค โดยบางส่วนมีความรู้สึกว่าจะไม่ได้กระทำความผิดอะไรในทางศีลธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี

ปัจจัยที่มีผลให้การบังคับใช้กฎหมายเทคนิคมีประสิทธิภาพ

- ๑. ต้องมีบทกำหนดโทษและการลงโทษหนัก เพื่อให้คนเกิดความเกรงกลัว
- ๒ การบังคับคดี การลงโทษจะต้องเป็นไปอย่างสม่ำเสมอ และมีประสิทธิภาพ
- ๓. รัฐต้องมีเครื่องมือในการบังคับให้เป็นไปตามกฎหมาย โดยเฉพาะการบังคับใช้กฎหมาย
โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ
- ๔. ประชาชนต้องมีสำนึกในหน้าที่ของความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อสร้างวัฒนธรรมทางกฎหมาย

กฎเกณฑ์อื่น ๆ ที่กำหนดความประพฤติของบุคคล

- ๑. ศาสนา
- ๒. ศิลธรรม
- ๓. จารีตประเพณี

๑. ศาสนา

- คือ กฎข้อบังคับที่ศาสนาต่างๆ ได้กำหนดไว้เพื่อให้มนุษย์ประพฤติคุณงามความดี
- ความคล้ายคลึง
- : ทั้งศาสนาและกฎหมาย เป็นกฎเกณฑ์กำหนดความประพฤติของมนุษย์ ถ้าฝ่าฝืนจะได้รับผลร้าย
- ความแตกต่าง
- กฎหมาย : ถ้าฝ่าฝืนมีสภาพบังคับอย่างจริงจังในปัจจุบัน เช่น การได้รับโทษทางอาญา
- ศาสนา : ถ้าฝ่าฝืนสภาพบังคับหรือผลร้ายที่ได้รับอยู่ที่โลกหน้า

๒. ศิลธรรม

- คือความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ว่าการกระทำอย่างไรเป็นการกระทำที่ชอบ และการกระทำอย่างไรเป็นการกระทำที่ผิด
- ความคล้ายคลึง
- ทั้งศีลธรรมและกฎหมายเป็นข้อบังคับความประพฤติที่มนุษย์สร้างขึ้น
- ความแตกต่าง
- กฎหมาย : ถ้าฝ่าฝืนมีสภาพบังคับที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน
- ศิลธรรม : ถ้าฝ่าฝืนอยู่ที่ความรู้สึกนึกคิดเป็นคนๆไป

๓. จารีตประเพณี

- สิ่งที่มีมนุษย์ปฏิบัติต่อเนื่องกันมา จารีตประเพณีมุ่งถึงสิ่งภายนอกของมนุษย์เท่านั้น เช่น การแต่งตัว วิธีการพูด วิธีการติดต่อกับบุคคลอื่นๆ รวมถึงวัฒนธรรมด้วย
- ความคล้ายคลึง
- ทั้งจารีตประเพณีและกฎหมายเป็นข้อบังคับกำหนดความประพฤติภายนอกของมนุษย์
- ความแตกต่าง
- กฎหมาย : ถ้าฝ่าฝืนมีสภาพบังคับและถูกลงโทษที่ชัดเจนแน่นอน
- จารีตประเพณี : ถ้าฝ่าฝืนจะได้รับการติเตียนจากสังคมเท่านั้น